

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

आदिवासी विकास विभागातील अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, शनिवार, दिनांक ३० मार्च २०१९

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक १

महाराष्ट्र नागरी सेवा, नियम खंड १ व २; मुंबई/महाराष्ट्र सर्वसाधारण भविष्यनिर्वाह
निधी नियम; महाराष्ट्र नागरी सेवा, शिस्त व अपील नियम, १९७९.

(पुस्तकांसह)

- सूचना.— (१) उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतःचे किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (२) उमेदवाराने प्रत्येक प्रश्नातील उपप्रश्नांची उत्तरे एकत्र सोडवावयाची आहेत. प्रश्नातील एक उपप्रश्न एकीकडे व दुसरा दुसरीकडे (काही पृष्ठे सोडून वा अन्य प्रश्न सोडवून तदनंतर) सोडवल्यास दुसरा दुर्लक्षित केला जाईल.
- (३) प्रश्नांची उत्तरे मराठी वा इंग्रजी एकाच भाषेत लिहावयाची आहेत.
- (४) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
- (५) उत्तराच्या पुष्ट्यर्थ नियमातील तरतूद नमूद करावी.
- (६) नियमाची तारतम्यहीन नक्कल केल्यास त्याबाबत गुण कमी केले जातील.
- (७) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण उजवीकडे समासात दर्शविलेले आहेत.

१. थोडक्यात टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

- (अ) उपदान प्रदेय असलेल्या व्यक्ती
(ब) निर्वाह भत्यामधून करण्यात येणारी सक्तीची वसुली
(क) परिवर्तित रजा.
(ड) निलंबन
(इ) परतावा अग्रिम
(फ) अध्ययन रजा.

२. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही दोन) :—

- (अ) निवृत्ती वेतन व कुटुंब निवृत्ती वेतन
(ब) राजीनामा व स्वेच्छा सेवानिवृत्ती.
(क) जबर शिक्षा व किरकोळ शिक्षा.

३. (अ) स्वीयेत्तर सेवेमधील शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत रजा वेतन व निवृत्ती वेतन अंशदानाबाबत नियम स्पष्ट करा.

(ब) सेवानिवृत्ती वेतनाचे प्रकार कोणकोणते आहेत ?

गुण

२०

२०

१०

१०

	गुण
४. (अ) परिवीक्षाधीन अधिकारी / कर्मचारी यांचे परिवीक्षाधीन कालावधीतील वेतन व वेतनवाढी याबाबत नियम स्पष्ट करावे.	१०
(ब) असाधारण रजा कर्मचाऱ्यास केव्हा मिळू शकते तसेच या कालावधीतील वेतन प्रदान कसे होते याबाबत नियम स्पष्ट करावे.	१०
५. नवनियुक्त कर्मचाऱ्याच्या बाबतीत सेवाप्रवेश करताना सेवा पुस्तकात कोणकोणत्या बाबींच्या नोंदी करण्यात येतात ? तसेच सेवा कालावधीत कोणकोणत्या प्रसंगी सेवा पुस्तकात नोंदी घेण्यात येतात ?	२०
६. (अ) भविष्यनिर्वाह निधी नियमात नामनिर्देशनाबाबत नमूद केलेल्या तरतुदी स्पष्ट कराव्या.	१०
(ब) तात्पुरते निवृत्ती वेतन व उपदान केव्हा मंजूर करता येते ? तसेच अशावेळी मंजूरी अधिकाऱ्याने कोणती दक्षता घ्यावी याबाबत तरतुदी स्पष्ट कराव्या.	१०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR THE OFFICERS OF THE
TRIBAL DEVELOPMENT DEPARTMENT**MUMBAI, SATURDAY, 30TH MARCH 2019

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER I**MAHARASHTRA CIVIL SERVICES RULES VOL.I AND VOL.II ;
MUMBAI/MAHARASHTRA GENERAL PROVIDENT FUND RULES;
MAHARASHTRA CIVIL SERVICES CONDUCT, DISCIPLINE AND
APPEAL RULES, 1979***(With Books)*

- N.B.*— (1) Candidate should not write roll number, any name (including his/her own), signature, address or any indication of his/her identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
- (2) Candidate are expected to answer all the subquestions of a question together. If subquestion of a question is attempted elsewhere (after leaving a few pages or after attempting another question) the later subquestion shall be overlooked.
- (3) Answer are to be written in one language only either in *English* or in *Marathi*.
- (4) Attempt any *five* questions.
- (5) Quote as authority in support of your answer.
- (6) Indiscriminate copying of the authority will be discounted.
- (7) Marks for each question are indicated in the margin.

Marks

1. Write short notes (Any four) :—	20
(a) Persons to whom gratuity is payable.	
(b) Mandatory deductions from suspension allowance.	
(c) Commuted leave.	
(d) Suspension.	
(e) Refundable advance.	
(f) Study leave.	
2. Distinguish between (Any two) :—	20
(a) Pension and Family Pension	
(b) Resignation and Voluntary Retirement	
(c) Major punishment and Minor punishment.	

{ Turn Over

	Marks
3. (a) Explain the rules about leave salary contribution and pension contribution in respect of Government Servant on deputation.	10
(b) Explain the types of pension.	10
4. (a) Explain the rules regulating pay and increment during probationary period of a probationary officer or a probationary Government Servant.	10
(b) Explain when a Government Servant can get extraordinary leave and how the payment of his salary is made during this period.	10
5. What are the details noted in the service book when a newly appointed Government Servant enters the Government service ? What are the events noted in service-book during his entire service period ?	20
6. (a) Explain the rules regarding nomination for General Provident Fund.	10
(b) When the provisional pension and provisional gratuity can be sanctioned ? Explain the rules regarding the precaution to be observed by the Provisional Pension Sanctioning Authority.	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

आदिवासी विकास विभागातील अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, शनिवार, दिनांक ३० मार्च २०१९

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक २

बॉम्बे फायनान्शियल रूल्स, बॉम्बे बजेट मॅन्युअल, वगैरे

(पुस्तकांसह)

- सूचना.**—(१) उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतःचे किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (२) उमेदवाराने प्रत्येक प्रश्नातील उपप्रश्नांची उत्तरे एकत्र सोडवावयाची आहेत. प्रश्नातील एक उपप्रश्न एकीकडे व दुसरा दुसरीकडे (काही पृष्ठे सोडून वा अन्य प्रश्न सोडवून तदनंतर) सोडवल्यास दुसरा दुर्लक्षित केला जाईल.
- (३) प्रश्नांची उत्तरे मराठी वा इंग्रजी एकाच भाषेत लिहावयाची आहेत.
- (४) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
- (५) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.
- (६) प्राधिकाराची केवळ नक्कल केल्यास गुण दिले जाणार नाहीत.
- (७) उत्तराच्या पुष्ट्यर्थ नियमांचा उल्लेख करावा.

	गुण
१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—	२०
(अ) अंदाज समिती	
(ब) मासिक खर्च विवरणपत्र	
(क) वेतन व भत्त्याच्या थकीत मागण्या	
(ड) वित्तीय औचित्याची सूत्रे	
(इ) राज्याचा आकस्मिक निधी.	
२. (अ) अर्थसंकल्पातील नियमबाह्य गोष्टी व त्या टाळण्याचे उपाय लिहा.	१०
(ब) ठेकेदाराशी करार करताना पाळावयाची तत्त्वे याबाबत लिहा.	१०
३. (अ) 'खर्चाची नवीन बाब' संदर्भात टिप्पणी लिहा.	१०
(ब) रोखीची नोंदवही बाबत तपशीलवार टिप्पणी लिहा.	१०
४. (अ) सुरक्षा ठेव (प्रतिभुती ठेव) संदर्भात तपशीलवार टिप्पणी लिहा.	१०
(ब) 'धनविधेयक' बाबत तपशीलवार टिप्पणी लिहा.	१०
५. शासकीय कर्मचाऱ्यांना अनुज्ञेय असलेल्या अग्रिमांचे प्रकार नमूद करून, घर बांधणी अग्रिमाविषयी थोडक्यात लिहा.	२०
६. (अ) अनुदानांचे पुनर्विनियोजन बाबत तपशीलवार टिप्पणी लिहा.	१०
(ब) प्रवास अग्रिमाबाबत तपशीलवार टिप्पणी लिहा.	१०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR THE OFFICERS OF THE
TRIBAL DEVELOPMENT DEPARTMENT**

MUMBAI, SATURDAY, 30TH MARCH 2019

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER II

BOMBAY FINANCIAL RULES AND BOMBAY BUDGET MANUAL, ETC.

(*With Books*)

- N.B.*—(1) Candidate should not write roll number, any name (including his/her own), signature, address or any indication of his/her identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
- (2) Candidates are expected to answer all the sub-questions of a question together, if sub-question of a question is attempted elsewhere (after leaving a few pages or after attempting another question) the later sub-question shall be overlooked.
- (3) Answers are to be written in one language only either in *English* or in *Marathi*.
- (4) Attempt any *five* questions.
- (5) Marks to each question are indicated in the margin.
- (6) Indiscriminate copy of an authority will be discounted.
- (7) Quote authority in support of answers.

	Marks
1. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Committee on Estimates	
(b) Monthly Expenditure Statement	
(c) Claims of arrears of pay and allowances	
(d) Canons of Financial Propriety	
(e) Contingency fund for State.	
2. (a) Write about Budgetary Irregularities and explain remedies to avoid them.	10
(b) Write about General principles for entering into contracts.	10
3. (a) Write note on New Items of Expenditure.	10
(b) Write note on Cash book.	10
4. (a) Write note on Security Deposits.	10
(b) Write note on Money Bills.	10
5. Enlist advances which are admissible to Government Servants, and write in brief about House Building Advance.	20
6. (a) Write note on Re-appropriations.	10
(b) Write note on 'Tour Advance'.	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

आदिवासी विकास विभागातील अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, रविवार, दिनांक ३१ मार्च २०१९

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ३

महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक, शिस्त व अपील) नियम, वगैरे

(पुस्तकांसह)

- सूचना.**—(१) उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतःचे किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (२) उमेदवाराने प्रत्येक प्रश्नातील उपप्रश्नांची उत्तरे एकत्र सोडवावयाची आहेत. प्रश्नातील एक उपप्रश्न एकीकडे व दुसरा दुसरीकडे (काही पृष्ठे सोडून वा अन्य प्रश्न सोडवून तदनंतर) सोडवल्यास दुसरा दुर्लक्षित केला जाईल.
- (३) प्रश्नांची उत्तरे **मराठी** वा **इंग्रजी** एकाच भाषेत लिहावयाची आहेत.
- (४) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
- (५) पुस्तकातील मजकूर जसाच्या तसा उतरविल्यास गुण कमी दिले जातील.
- (६) प्रत्येक प्रश्नाचे **गुण** समासात दर्शविलेले आहेत.

	गुण
१. शासकीय कर्मचाऱ्यास अनुज्ञेय असणारे रजांचे प्रकार कोणते, हे स्पष्ट करा.	२०
२. शिस्तभंगविषयक प्राधिकारी व चौकशी अधिकारी यातील फरक स्पष्ट करा.	२०
३. महाराष्ट्र नागरी सेवा नियमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्याने आपली वर्तणूक कशी ठेवावी, हे स्पष्ट करा.	२०
४. निलंबन व शिक्षा यातील फरक स्पष्ट करा.	२०
५. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—	२०
(अ) सचोटी व कर्तव्यपरायणता	
(ब) स्थावर, जंगम व मौल्यवान मालमत्ता	
(क) असाधारण रजा	
(ड) सादरकर्ता अधिकारी	
(इ) अपिलीय प्राधिकरणे.	
६. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :—	२०
(अ) अभिदान (वर्गणी) व देणगी यासंबंधी कोणती काळजी घेणे आवश्यक आहे ?	
(ब) निलंबन म्हणजे काय ? ते केव्हा केले जाते ?	
(क) निर्वाह भत्ता म्हणजे काय ? तो कसा दिला जातो ?	

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR THE OFFICERS OF THE
TRIBAL DEVELOPMENT DEPARTMENT**

MUMBAI, SUNDAY, 31ST MARCH 2019

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER III

**MAHARASHTRA CIVIL SERVICES
(CONDUCT, DISCIPLINE AND APPEAL) RULES, ETC.**

(With Books)

- N.B.*—(1) Candidate should not write roll number, any name (including his/her own), signature, address or any indication of his/her identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
- (2) Candidates are expected to answer all the sub-questions of a question together, if sub-question of a question is attempted elsewhere (after leaving a few pages or after attempting another question) the later sub-question shall be overlooked.
- (3) Answers are to be written in one language only either in *Marathi* or in *English*.
- (4) Attempt any *five* questions.
- (5) Indiscriminate copying from the book, will be discounted.
- (6) *Marks* for each question are indicated in the margin.

	Marks
1. What are the types of leaves admissible to a Government servant ?	20
2. Differentiate between Disciplinary Authority and Enquiry Officer.	20
3. Explain how a Government employee should maintain his Conduct as per Maharashtra Civil Services Rules.	20
4. Differentiate between Suspension and Punishment (Penalty).	20
5. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Integrity and Application to Duties	
(b) Movable, Immovable and Valuable Assets	
(c) Extraordinary Leave	
(d) Presenting Officer	
(e) Appellate Authority.	
6. Answer any <i>two</i> of the following questions :—	20
(a) What care should be taken for Gifts and Donations ?	
(b) What is Suspension ? When it is done ?	
(c) What is Subsistence Allowance ? How it is given ?	

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR THE OFFICERS OF THE
TRIBAL DEVELOPMENT DEPARTMENT**

MUMBAI, SUNDAY, 31ST MARCH 2019

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(FULL MARKS—100)

PAPER IV

DEPARTMENT SUBJECTS

**“ PRIVILEGES AND CONCESSIONS TO THE TRIBAL'S FOR
PROMOTING THEIR DEVELOPMENTS IN VARIOUS FIELDS, ETC.
VARIOUS MEASURES TAKEN BY THE CENTRAL AND STATE
GOVERNMENT FOR THE BETTERMENT IN THE SOCIETY ”**

(Without Books)

N.B.— (1) Attempt any *five* questions.

(2) *Marks* for each question are equal indicated in the margin.

(3) Candidate should not write roll number, any name (including his / her own), signature, address or any indication of his / her identity anywhere inside the answer book otherwise he / she will be penalised.

(4) Candidates are expected to answer all the subquestions of a question together. If subquestion of a question is attempted elsewhere (after leaving a few pages or after attempting another question) the later subquestion shall be overlooked.

(5) Answer are to be written in one language only either in *Marathi* or in *English*.

	Marks
1. Explain Annual Tribal Component Schemes Development sectorwise sub-development sectors and District Annual Tribal Component Schemes sub-sectorwise outlay percentage.	20
2. Describe in short the various educational schemes implemented by the Tribal Development Department.	20
3. Describe Nav Sanjeevan Scheme and its importance.	20
4. Explain in short administrative set-up, objectives and role of TRTI.	20
5. Explain in short 5% Untied Fund Scheme of Pesa Grampanchayat.	20
6. Write short notes on any <i>two</i> of the following :—	20
(a) Government Hostel DBT Scheme.	
(b) Tribal Advisory Committee.	
(c) Government of India Scholarship Scheme.	
(d) Tribal Self Respect and Self Reliance Scheme.	

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

आदिवासी विकास विभागातील अधिकाऱ्यांकरिता विभागीय परीक्षा

मुंबई, रविवार, दिनांक ३१ मार्च २०१९

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ४

विभागाचा विषय

“आदिवासींच्या विविध क्षेत्रातील विकासाला चालना देण्यासाठी विशेष तरतुदी व सवलती इत्यादी केंद्र व राज्य शासनाने त्यांच्या उन्नतीसाठी व सर्वांगीण विकासासाठी केलेल्या विविध उपाययोजना”

(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.—(१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- (२) प्रत्येक प्रश्नाला समासात दर्शविल्याप्रमाणे समान गुण राहतील.
- (३) उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतःचे नाव किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- (४) उमेदवाराने प्रत्येक प्रश्नातील उपप्रश्नांची उत्तरे एकत्र सोडवावयाची आहेत. प्रश्नातील एक उपप्रश्न एकीकडे व दुसरा उपप्रश्न दुसरीकडे (काही पृष्ठे सोडून वा अन्य प्रश्न सोडवून तदनंतर) सोडवल्यास दुसरा उपप्रश्न दुर्लक्षित केला जाईल.
- (५) प्रश्नांची उत्तरे मराठी वा इंग्रजी एकाच भाषेत लिहावयाची आहेत.

	गुण
१. वार्षिक आदिवासी घटक कार्यक्रमातील विकास शीर्षनिहाय उपविकास शीर्ष व जिल्हा वार्षिक घटक कार्यक्रमातील उपविकास शीर्षनिहाय नियतव्यय टक्केवारी विशद करा.	२०
२. आदिवासी विकास विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध शैक्षणिक योजनांचे थोडक्यात वर्णन करा.	२०
३. नवसंजीवन योजना व तिचे महत्त्व थोडक्यात वर्णन करा.	२०
४. आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेची प्रशासकीय संरचना, उद्दिष्टे व भूमिका स्पष्ट करा.	२०
५. पेसा क्षेत्रातील ग्रामपंचायतसाठीच्या ५% अबंध निधी योजनेचे थोडक्यात वर्णन करा.	२०
६. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-	२०
(अ) शासकीय वसतिगृह डीबीटी योजना.	
(ब) जनजाती सल्लागार परिषद.	
(क) भारत सरकार शिष्यवृत्ती योजना.	
(ड) स्वाभिमान सबलीकरण योजना.	